EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

كيف نستفيد من الكتب الحديثية الستة

Kayfa nastafīdu min al-kutub al-ḥadīthiyyah al-sittah

Cele șase culegeri de hadith

ʿAbd al-Muḥsin ibn Ḥamad al-ʿAbbād al-Badr

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

ʿAbd al-Muḥsin ibn Ḥamad al-ʿAbbād al-Badr

Cum să folosim cele șase culegeri de hadith

كيف نستفيد من الكتب الحديثية الستة

Kayfa nastafīdu min al-kutub al-ḥadīthiyyah al-sittah

Traducere: Institutul Tawhid

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: كيف نستفيد من الكتب الحديثية الستة
Ediția I
Traducerea în limba română: Institutul Tawhid. Distribuție gratuită.
Ediția-sursă: كيف نستفيد من الكتب الحديثية الستة, textul integral din culegerea autorului, p. 229–244. Prelegere pregătită de autor pentru tipar în 1423 H.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Cuprins

Cele șase culegeri și păstrarea Sunnei 1
1. Ṣaḥīḥ al-Bukhārī 5
2. Ṣaḥīḥ Muslim 9
3. Sunan Abī Dāwūd 11
4. Sunan al-Nasāʾī 13
5. Sunan al-Tirmidhī 15
6. Sunan Ibn Mājah 17
Cercetarea textelor și a transmițătorilor 19
Glosar 23
Bibliografie 25
Indice 27

Cele șase culegeri și păstrarea Sunnei

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Cel Îndurător.

Toată lauda I se cuvine lui Allah. Îl lăudăm, Îi cerem ajutorul și iertarea și căutăm adăpost la Allah de răul propriilor noastre suflete și de relele faptelor noastre. Pe cine îl călăuzește Allah, nimeni nu-l poate rătăci, iar pe cine îl lasă să rătăcească, nimeni nu-l poate călăuzi. Mărturisesc că nu există altă divinitate demnă de adorare în afară de Allah, Unicul, fără niciun asociat, și mărturisesc că Muḥammad este robul și Trimisul Său. El l-a trimis cu călăuzirea și religia adevărului, pentru a o face biruitoare asupra tuturor religiilor. El a transmis mesajul, a împlinit ceea ce i-a fost încredințat și a sfătuit comunitatea. O, Allah, binecuvântează-l, dăruiește-i pace și revarsă-Ți binecuvântarea asupra robului, Trimisului și Profetului Tău Muḥammad, asupra familiei și companionilor săi și asupra celor care îi urmează calea și se călăuzesc după îndrumarea sa până în Ziua Judecății.

Acestea fiind spuse, urmează câteva însemnări scurte despre folosirea celor șase culegeri de hadith: Ṣaḥīḥ al-Bukhārī, Ṣaḥīḥ Muslim, Sunan Abī Dāwūd, Sunan al-Nasāʾī, Jāmiʿ al-Tirmidhī și Sunan Ibn Mājah.

Cea mai mare binefacere pe care Allah Preaînaltul a dăruit-o comunității lui Muḥammad ﷺ este că l-a trimis în mijlocul ei pe nobilul Său Trimis Muḥammad — cele mai alese binecuvântări și cea mai deplină pace fie asupra lui — pentru a-i scoate pe oameni din întunecimi la lumină. El a împlinit în cel mai bun chip această misiune și a transmis în mod deplin și desăvârșit ceea ce i-a încredințat Allah Preaînaltul. Nu a lăsat niciun bine fără să-l arate

comunității și să o îndemne spre el și niciun rău fără să o avertizeze și să o oprească de la el. Binecuvântările, pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra lui!

Nobilii săi companioni — Allah Preaînaltul să fie mulțumit de ei și să le dăruiască mulțumirea Sa — au fost sprijiniți să izbutească în această privință. Allah Preaînaltul i-a ales să-i fie alături, le-a cinstit ochii în această viață prin vederea înfățișării sale și le-a bucurat auzul prin ascultarea nobilului său hadith de pe nobilele sale buze — binecuvântările și pacea lui Allah fie asupra lui. Ei au primit de la el Coranul și tot ceea ce a venit de la el ﷺ, fie cuvânt, faptă ori încuviințare, și le-au transmis în chip deplin și desăvârșit celor veniți după ei. Astfel au fost cei dintâi oameni în orice bine și cei mai merituoși din această comunitate, care este cea mai bună dintre comunități.

După ce s-a încheiat epoca companionilor, a început consemnarea hadithului și adunarea lui împreună cu lanțurile de transmitere până la Trimisul lui Allah ﷺ. Lucrările despre Sunnah s-au succedat, până când a venit secolul al III-lea al Hegirei, în care scrierea acestor lucrări a înflorit. Între cele mai însemnate opere alcătuite vreodată despre Sunnah se află Ṣaḥīḥ-ul imamului Abū ʿAbd Allāh Muḥammad ibn Ismāʿīl al-Bukhārī — Allah să aibă milă de el —, născut în anul 194 H și decedat în 256 H; Ṣaḥīḥ-ul imamului Abū al-Ḥusayn Muslim ibn al-Ḥajjāj al-Naysābūrī, născut în 204 H — anul în care a murit imamul al-Shāfiʿī, Allah să aibă milă de el — și decedat în 261 H; apoi cele patru Sunan ale imamilor Abū Dāwūd Sulaymān ibn al-Ashʿath al-Sijistānī, decedat în 275 H, Abū ʿAbd al-Raḥmān Aḥmad ibn Shuʿayb al-Nasāʾī, decedat în 303 H, Abū ʿĪsā Muḥammad ibn ʿĪsā al-Tirmidhī, decedat în 279 H, și Abū ʿAbd Allāh Muḥammad ibn Yazīd ibn Mājah al-Qazwīnī, decedat în 273 H.

Acestea sunt lucrările cunoscute sub numele de *„cele șase culegeri”*. Ele s-au bucurat de o grijă deosebită și de un mare interes din partea învățaților, atât în privința textelor, cât și a transmițătorilor lor.

Prima dintre aceste lucrări este Ṣaḥīḥ-ul imamului Abū ʿAbd Allāh al-Bukhārī — Allah să aibă milă de el —, cea mai autentică

lucrare de hadith alcătuită vreodată. După ea, ca autenticitate, urmează Ṣaḥīḥ-ul imamului Muslim — Allah să aibă milă de el. Cele două lucrări s-au bucurat de o atenție deosebită, datorită grijii autorilor lor de a aduna un mare număr de relatări autentice de la Trimisul lui Allah ﷺ. Ele nu cuprind însă toate relatările autentice și nici autorii lor nu și-au impus să le cuprindă pe toate. În afara celor două Ṣaḥīḥ-uri se găsesc numeroase hadithuri autentice, însă cele cuprinse în ele constituie un mare ansamblu de relatări autentice și sigure de la Trimisul lui Allah — binecuvântările și pacea fie asupra lui.

Hadithul asupra căruia cei doi șeici, al-Bukhārī și Muslim — Allah să aibă milă de ei —, sunt de acord are un rang mai înalt decât cel relatat numai de unul dintre ei. Astfel, hadithurile autentice, în raport cu ceea ce au relatat sau nu au relatat al-Bukhārī și Muslim, au șapte trepte:

Prima: ceea ce au relatat deopotrivă al-Bukhārī și Muslim.

A doua: ceea ce a relatat numai al-Bukhārī.

A treia: ceea ce a relatat numai Muslim.

A patra: ceea ce îndeplinește condițiile lui al-Bukhārī și Muslim, dar nu a fost inclus de ei în culegerile lor.

A cincea: ceea ce îndeplinește condițiile lui al-Bukhārī, dar nu a fost inclus de el.

A șasea: ceea ce îndeplinește condițiile lui Muslim, dar nu a fost inclus de el.

A șaptea: ceea ce nu se găsește în cele două Ṣaḥīḥ-uri și nici nu îndeplinește condițiile lor, dar este autentic.

Acestea sunt șapte trepte ale hadithului autentic, cea mai înaltă fiind, după cum s-a spus, ceea ce au relatat deopotrivă al-Bukhārī și Muslim. Cea mai bună carte alcătuită în această privință este Al-Luʾluʾ wa-l-marjān fīmā ittafaqa ʿalayhi al-shaykhān, a șeicului Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī, decedat în 1388 H. El a ordonat-o după așezarea imamului Muslim, însă textul pe care îl reproduce este cel din Ṣaḥīḥ al-Bukhārī, alegând formularea din acesta cea mai apropiată de cea din Ṣaḥīḥ Muslim și așezând-o în ordinea lui Muslim.

Aceasta deoarece imamul Muslim — Allah să aibă milă de el — adună într-un singur loc hadithurile privitoare la același subiect și le înfățișează succesiv. El aduce un hadith pe care îl ia drept text de bază, apoi celelalte căi de transmitere și lanțuri, amintind adaosurile, omisiunile și deosebirile dintre acestea și textul de bază. Șeicul Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī a pus, așadar, formularea hadithului din al-Bukhārī în locul său din Ṣaḥīḥ Muslim, apoi a precizat: *„Al-Bukhārī l-a inclus în cutare carte, la cutare capitol”*, indicând numerele cărții și capitolului. Nu a urmat ordinea lui al-Bukhārī, deoarece acesta împarte hadithurile în fragmente și le așază în mai multe capitole, pentru a argumenta chestiunile indicate de titlurile lor. El a dorit ca lucrarea sa să fie una de transmitere și de înțelegere critică. Numărul hadithurilor din Al-Luʾluʾ wa-l-marjān este de 1906.

Când indică sursa celor aflate în cele două Ṣaḥīḥ-uri, învățații spun: *„Relatat de al-Bukhārī și Muslim”*, *„inclus de cei doi șeici”* sau *„muttafaqun ʿalayh” — „acceptat de amândoi”*. În terminologia de specialitate, ultima expresie desemnează acordul lui al-Bukhārī și Muslim. Excepție face al-Majd Ibn Taymiyyah, bunicul șeicului Islamului Ibn Taymiyyah, autorul lucrării Muntaqā al-akhbār, comentată de al-Shawkānī în Nayl al-awṭār. Prin *„muttafaqun ʿalayh”*, el îi înțelege pe al-Bukhārī, Muslim și, pe lângă ei, pe imamul Aḥmad în Al-Musnad. Când folosește această expresie, se referă, așadar, la cei trei.

1. Ṣaḥīḥ al-Bukhārī

Ṣaḥīḥ-ul imamului al-Bukhārī este cea mai autentică lucrare despre Sunnah. Obiectul său îl constituie hadithurile cu lanțuri de transmitere legate, atribuite Trimisului lui Allah ﷺ. Al-Bukhārī a dorit ca lucrarea sa să fie una de înțelegere critică, pe lângă faptul că este o carte de transmitere: o carte de hadith și de jurisprudență. De aceea a urmat o metodă prin care se deosebește de imamul Muslim în Ṣaḥīḥ-ul său: a împărțit hadithurile în fragmente și le-a așezat în capitole pentru a le folosi ca argumente pentru chestiunile indicate în titlurile acestora.

Chiar și atunci când repetă hadithurile în mai multe locuri, fiecare repetare aduce un folos legat de lanțul de transmitere sau de text. Când repetă un hadith, îl transmite de la un alt șeic, arătând astfel mai multe căi de transmitere. Hadithurile repetate atât cu același lanț, cât și cu același text sunt foarte puține: puțin peste douăzeci, după cum a arătat al-Ḥāfiẓ în Al-Fatḥ, 11/340, precum și autorul lucrării Kashf al-ẓunūn, 1/363.

Am indicat locurile acestor hadithuri în observația 254 din cartea mea Al-Fawā'id al-muntaqāh min Fatḥ al-Bārī wa-kutub ukhrā.

Metoda lui al-Bukhārī de a împărți hadithurile între capitole a dus la apariția unora dintre ele în locuri în care nu erau așteptate. Astfel, unii învățați au crezut că lucrarea nu le cuprinde, după cum i s-a întâmplat lui al-Ḥākim — Allah să aibă milă de el — în Al-Mustadrak. El a adăugat hadithuri socotind că al-Bukhārī nu le inclusese, deși acestea se aflau în Ṣaḥīḥ-ul său.

De pildă, hadithul inclus de al-Bukhārī sub numărul 2284, în Cartea închirierii, despre interzicerea plății pentru monta armăsarului: al-Ḥākim l-a adăugat socotind că lipsește din al-Bukhārī, dar s-a înșelat. Comentând hadithul, al-Ḥāfiẓ a spus: *„S-a înșelat atunci când l-a adăugat, căci se află în al-Bukhārī,*

după cum vezi. Se pare că, neîntâlnindu-l în Cartea vânzărilor, a crezut că al-Bukhārī nu l-a inclus."

Înțelegerea juridică a lui al-Bukhārī este limpede din titlurile capitolelor sale, pe care al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar le-a descris în introducerea la Al-Fatḥ ca stârnind uimirea gândirii și minunarea minților și a privirilor, fiind greu de atins și cu neputință de egalat. El s-a deosebit de contemporanii săi prin precizia lor și s-a făcut cunoscut prin stăpânirea lor temeinică.

Un exemplu al preciziei sale în formularea titlurilor este capitolul din Cartea închirierii: *„Dacă angajează un lucrător pentru a munci după trei zile, după o lună ori după un an, este îngăduit, iar amândoi rămân ținuți de condiția pe care au stabilit-o când sosește termenul."* Scopul acestui titlu este să arate că perioada angajării nu trebuie să urmeze neapărat imediat încheierii contractului. Sub acest titlu el a inclus hadithul lui ʿĀ'ishah — Allah să fie mulțumit de ea —, numărul 2264, despre:

اسْتِئْجَارِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَأَبِي بَكْرٍ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ رَجُلًا مِنْ بَنِي الدِّيلِ هَادِيًا خِرِّيتًا وَدَفَعَا إِلَيْهِ رَاحِلَتَيْهِمَا، وَوَاعَدَاهُ غَارَ ثَوْرٍ بَعْدَ ثَلَاثِ لَيَالٍ

Angajarea de către Profet ﷺ și Abū Bakr al-Ṣiddīq — Allah să fie mulțumit de el — a unui bărbat din Banū al-Dīl, călăuză iscusită, căruia i-au încredințat cele două animale de călărie și cu care au stabilit să se întâlnească la peștera Thawr după trei nopți.

Al-Bukhārī, 2264

Din metoda lui al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său face parte și faptul că uneori aduce într-un singur loc un hadith prin două lanțuri, de la doi șeici, folosind apoi formularea celui de-al doilea. Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar a arătat aceasta în Al-Fatḥ, 1/436, spunând: *„Cercetarea metodei lui al-Bukhārī a arătat că, atunci când aduce un hadith de*

la mai mult de un transmițător, formularea îi aparține celui din urmă. Allah știe mai bine."

Tot din metoda lui al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său face parte și faptul că, dacă întâlnește un cuvânt neobișnuit care corespunde unui cuvânt din Coran, îl explică prin acel cuvânt coranic. Astfel, el îmbină explicarea vocabularului neobișnuit din Coran cu cea a vocabularului neobișnuit din hadith. Al-Ḥāfiẓ a arătat aceasta în mai multe locuri din Al-Fatḥ; vezi, de pildă, 3/196, 324 și 343.

Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar — Allah să aibă milă de el — a stăpânit terminologia și metoda lui al-Bukhārī în Ṣaḥīḥ-ul său. Am amintit numeroase observații privitoare la aceasta în cartea Al-Fawā'id al-muntaqāh min Fatḥ al-Bārī wa-kutub ukhrā, în observațiile 226–284.

Datorită însemnătății sale, Ṣaḥīḥ al-Bukhārī s-a bucurat de atenția învățaților din diferite epoci. În fruntea celor care s-au îngrijit de el se află al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī, decedat în 852 H. El i-a alcătuit un comentariu prețios și cuprinzător, în care a adunat ceea ce a preluat de la predecesorii săi și înțelegerea și deducțiile pe care Allah i le-a dăruit din această carte măreață. Este vorba despre Fatḥ al-Bārī, care constituie un hotar între cei veniți înaintea sa și cei de după el: el a adunat ceea ce aveau înaintașii, iar lucrarea sa a devenit reper pentru urmași. Fatḥ al-Bārī a fost tipărit în ediția Salafiyyah, în Egipt, iar primele sale trei volume cuprind observații prețioase ale șeicului nostru, ʿAbd al-ʿAzīz ibn Bāz — Allah să aibă milă de el.[1]

În această ediție a fost inclusă numerotarea hadithurilor lucrării, realizată de șeicul Muḥammad Fu'ād ʿAbd al-Bāqī. Metoda sa este să indice, la prima apariție a unui hadith, numerele locurilor în care acesta revine mai târziu. La aparițiile ulterioare, însă, nu indică primul loc unde au fost trecute acele numere. Primul loc poate fi găsit consultând explicația hadithului în comentariul lui Ibn Ḥajar, care trimite uneori la aparițiile anterioare. Același lucru se poate face și prin Fahāris al-Bukhārī,

1 Această prelegere a fost ținută cu douăzeci de ani în urmă și a fost pregătită pentru tipar în acest an, 1423 H. Șeicul nostru — Allah să aibă milă de el — a murit în ziua a douăzeci și șaptea a lunii Muḥarram din anul 1420 H.

de Riḍwān Muḥammad Riḍwān: atunci când indică locurile în care hadithul este repetat, el spune *„Vezi numărul cutare la cutare număr”*, trimițând la cartea în care hadithul apare pentru prima dată și la numărul său.

Ṣaḥīḥ al-Bukhārī cuprinde 97 de cărți, iar numărul hadithurilor sale, cu repetări, potrivit numerotării șeicului Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī, este 7563. În Ṣaḥīḥ al-Bukhārī se găsesc 22 de hadithuri cu lanțuri de transmitere alcătuite din trei transmițători.

2. Ṣaḥīḥ Muslim

Ṣaḥīḥ-ul imamului Muslim urmează după Ṣaḥīḥ al-Bukhārī ca autenticitate. Muslim — Allah să aibă milă de el — s-a îngrijit de ordonarea sa, adunând hadithurile despre același subiect și așezându-le într-un singur loc. Nu le repetă în alte locuri decât într-un număr mic de cazuri, raportat la întinderea cărții. El nu i-a pus titluri de capitole, însă lucrarea este în mod implicit împărțită în capitole, deoarece adună într-un singur loc hadithurile privitoare la același subiect.
Printre particularitățile Ṣaḥīḥ-ului imamului Muslim se află redarea hadithurilor cu lanțurile și textele lor așa cum sunt, fără fragmentare și fără relatarea doar a sensului, păstrând formulările transmițătorilor. El arată cui îi aparține o anumită formulare și care dintre ei a folosit expresia *„ne-a relatat”*, respectiv *„ne-a înștiințat”*. Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar a lăudat grija sa la alcătuirea Ṣaḥīḥ-ului, în biografia imamului Muslim din Tahdhīb al-Tahdhīb, spunând:

> *„Eu spun: Muslim a avut parte, prin cartea sa, de o reușită cu totul deosebită, cum nimeni altcineva nu a avut. Unii oameni ajungeau chiar să o prefere Ṣaḥīḥ-ului lui Muḥammad ibn Ismāʿīl. Aceasta se datorează adunării diferitelor căi de transmitere, calității înfățișării și păstrării formulărilor exact așa cum sunt, fără fragmentare și fără relatarea doar a sensului. După modelul lui au mers alți oameni din Naysābūr, dar nu l-au ajuns. Am reținut mai mult de douăzeci de imami care au alcătuit un mustakhraj pe baza lui Muslim. Preamărit fie Dătătorul, Cel Mult Dăruitor!”*

Șeicul Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī — Allah să aibă milă de el — s-a îngrijit de publicarea Ṣaḥīḥ Muslim și i-a alcătuit mai mulți indici amănunțiți. Ediția realizată de el a apărut în patru volume, în care a inclus titlurile capitolelor formulate de imamul al-Nawawī — Allah să aibă milă de el —, titluri care nu sunt opera

lui Muslim. El a numerotat și hadithurile de bază, ajungând la 3033 de hadithuri. Numărul cărților din Ṣaḥīḥ Muslim este 54. Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī a adăugat un al cincilea volum, care cuprinde diverși indici amănunțiți ai Ṣaḥīḥ-ului. Cele mai scurte lanțuri de transmitere din Ṣaḥīḥ Muslim sunt cele alcătuite din patru transmițători.

3. Sunan Abī Dāwūd

Cartea Al-Sunan a lui Abū Dāwūd este o lucrare de mare însemnătate. Autorul s-a îngrijit să adune hadithurile referitoare la prescripțiile religioase, să le ordoneze și să le așeze sub titluri care arată înțelegerea sa juridică și temeinica stăpânire a transmiterii și a studiului critic. La începutul lucrării Maʿālim al-sunan, Abū Sulaymān al-Khaṭṭābī a spus despre ea:

> *„În această carte a sa, Abū Dāwūd a adunat hadithuri despre principiile cunoașterii, temeliile Sunnei și prescripțiile juridice, fără să știm să-l fi întrecut în aceasta vreun înaintaș ori să-l fi ajuns vreun urmaș."*

Al-Ḥāfiẓ al-Mundhirī a alcătuit o prescurtare a Sunan Abī Dāwūd, iar imamul Ibn al-Qayyim a scris observații asupra acestei prescurtări. Descriind Sunan Abī Dāwūd și prescurtarea lui al-Mundhirī, precum și propriile observații, Ibn al-Qayyim — Allah să aibă milă de el — a spus:

> *„Cartea Al-Sunan a lui Abū Dāwūd Sulaymān ibn al-Ashʿath al-Sijistānī — Allah să aibă milă de el — a avut în Islam locul cu care Allah a cinstit-o: a devenit judecător între oamenii Islamului și hotar în chestiunile de neînțelegere și dispută, spre ea îndreptându-se cei drepți și mulțumindu-se cu judecata ei cei care caută adevărul. Ea a adunat hadithurile referitoare la prescripții și le-a rânduit în cea mai bună ordine și în cea mai frumoasă alcătuire, alegându-le cu cea mai mare grijă și lăsând deoparte relatările celor criticați și slabi. Imamul, marele învățat și ḥāfiẓ Zakī al-Dīn Abū Muḥammad ʿAbd al-ʿAẓīm al-Mundhirī — Allah Preaînaltul să aibă milă de el — a făcut o lucrare frumoasă prescurtând-o, prelucrând-o, indicând sursele hadithurilor, lămurindu-le neajunsurile și făcându-le mai accesibile. A lucrat atât de bine, încât aproape că nu i-a mai lăsat loc vreunui urmaș să aducă îmbunătățiri și*

i-a întrecut pe cei veniți după el, care l-au urmat. Am luat cartea sa drept cea mai bună merinde și mi-am făcut din ea o provizie pentru Ziua Întoarcerii. Am prelucrat-o, la rândul meu, după felul în care el a prelucrat originalul, adăugând discuții despre neajunsuri asupra cărora el a tăcut ori pe care nu le-a lămurit pe deplin, arătând autenticitatea unor hadithuri pe care el nu le declarase autentice, discutând texte dificile pe care nu le dezlegase, adăugând hadithuri potrivite capitolului pe care nu le indicase și dezvoltând discuția despre chestiuni însemnate, pe care cercetătorul sârguincios poate să nu le găsească în altă carte."

Sunan Abī Dāwūd are întâietate față de celelalte lucrări de tip Sunan. Cuprinde 35 de cărți și 5274 de hadithuri. Cele mai scurte lanțuri de transmitere din Sunan Abī Dāwūd sunt cele cu patru persoane între autor și Trimisul lui Allah ﷺ. Lucrarea are mai multe comentarii, între cele mai cunoscute fiind ʿAwn al-maʿbūd, de Abū al-Ṭayyib Shams al-Ḥaqq al-ʿAẓīmābādī.

4. Sunan al-Nasāʾī

Imamul al-Nasāʾī — Allah să aibă milă de el — a alcătuit două lucrări de tip Sunan: Al-Sunan al-kubrā și cea mică, pe care a prescurtat-o din prima și care se numește Al-Mujtabā, adică *„aleasă"* din culegerea mare. Lucrarea mică este cea care s-a bucurat de o grijă deosebită a învățaților și care a fost socotită una dintre cele șase culegeri de hadith. Este o carte de mare însemnătate, cu multe capitole, ale căror titluri arată înțelegerea juridică a autorului. Unele dintre ele scot la iveală și precizia imamului al-Nasāʾī în deducerea sensurilor.
Un exemplu este titlul de la începutul Cărții purificării: *„Îngăduința folosirii siwāk-ului după-amiaza de către cel care postește."* În această chestiune, învățații au două păreri. Una interzice folosirea siwāk-ului după ce soarele trece de mijlocul cerului, argumentând că aceasta îndepărtează mirosul gurii amintit în cuvintele Profetului ﷺ:

لَخُلُوفُ فَمِ الصَّائِمِ أَطْيَبُ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ رِيحِ الْمِسْكِ

Mirosul gurii celui care postește este mai plăcut înaintea lui Allah decât mirosul moscului.

A doua părere este că folosirea sa este îngăduită, deoarece intră în sensul general al cuvintelor Profetului ﷺ:

لَوْلَا أَنْ أَشُقَّ عَلَى أُمَّتِي لَأَمَرْتُهُمْ بِالسِّوَاكِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ

Dacă nu m-aș teme să nu le îngreunez celor din comunitatea mea, le-aș porunci să folosească siwāk-ul la fiecare rugăciune.
Al-Nasāʾī, Cartea purificării

Al-Nasāʾī a inclus acest hadith sub acel titlu. A doua părere este mai puternică dintre cele două, fiind susținută de acest hadith. În însemnările sale asupra Sunan-ului, al-Sindī a atras atenția asupra preciziei imamului al-Nasāʾī, spunând: *„Din el se desprinde ceea ce autorul a amintit în titlu. Este limpede că aceasta este o deducție fină și o observație minunată a autorului. Ce minte pătrunzătoare și ce înțelegere ageră a avut!"*

Cele mai scurte lanțuri din Sunan al-Nasāʾī sunt cele cu patru transmițători. Culegerea are 51 de cărți și 5774 de hadithuri. Una dintre cele mai bune ediții este cea îngrijită, numerotată și înzestrată cu indici de Maktab Taḥqīq al-Turāth al-Islāmī, publicată de Dār al-Maʿrifah din Beirut. La fiecare hadith, ea indică numărul său și numerele celorlalte locuri în care apare la al-Nasāʾī, sursele din celelalte cinci culegeri, numerele hadithului în ele și numărul său din Tuḥfat al-ashrāf.

5. Sunan al-Tirmidhī

Sunan al-Tirmidhī, numit și Al-Jāmiʿ, este una dintre cele mai importante și mai folositoare lucrări de hadith. Autorul s-a îngrijit să adune și să ordoneze hadithurile, să arate înțelegerea lor juridică și să amintească părerile companionilor, ale urmașilor acestora și ale altor învățați despre chestiunile de jurisprudență. La companionii de la care nu a citat el însuși hadithul, trimite prin expresia *„În acest capitol există relatări de la cutare și cutare”*. S-a îngrijit și să arate treapta hadithurilor: autentic, bun ori slab. Lucrarea cuprinde multe hadithuri cu patru transmițători și un singur hadith cu trei transmițători.
Al-Tirmidhī l-a inclus în Cartea încercărilor, sub numărul 2260, spunând:

حَدَّثَنَا إِسْمَاعِيلُ بْنُ مُوسَى الْفَزَارِيُّ ابْنُ ابْنَةِ السُّدِّيِّ الْكُوفِيُّ، حَدَّثَنَا عُمَرُ بْنُ شَاكِرٍ، عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ الصَّابِرُ فِيهِمْ عَلَى دِينِهِ كَالْقَابِضِ عَلَى الْجَمْرِ

„Ne-a relatat Ismāʿīl ibn Mūsā al-Fazārī, nepotul de fiică al lui al-Suddī, al-Kūfī: ne-a relatat ʿUmar ibn Shākir, de la Anas ibn Mālik — Allah să fie mulțumit de el —, care a spus că Trimisul lui Allah ﷺ a zis: «Va veni peste oameni o vreme în care cel care își păstrează cu răbdare religia va fi asemenea celui care ține în mână un cărbune aprins.»”

Al-Tirmidhī, 2260

El a spus: *„Acest hadith este gharīb pe această cale de transmitere."*

În lanțul său se găsește ʿUmar ibn Shākir, care este slab. Hadithul este însă autentic prin relatările care îl susțin; vezi Al-Silsilah al-ṣaḥīḥah de al-Albānī, numărul 957.

Jāmiʿ al-Tirmidhī are 50 de cărți și 3956 de hadithuri. Cel mai bun comentariu al său este Tuḥfat al-aḥwadhī, al șeicului ʿAbd al-Raḥmān al-Mubārakfūrī, decedat în 1353 H.

6. Sunan Ibn Mājah

Sunan Ibn Mājah este a șasea dintre cele șase culegeri, potrivit părerii răspândite, și cea mai de jos dintre ele ca rang. În biografia lui Ibn Mājah din Tahdhīb al-Tahdhīb, al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar a spus:

> *„Cartea sa despre Sunnah este o culegere bună, cu multe capitole și relatări singulare. În ea se găsesc hadithuri foarte slabe, atât de multe încât al-Sarī obișnuia să spună că, în general, ceea ce el relatează singur este slab. Potrivit cercetării mele, lucrurile nu stau însă așa în mod absolut. În ansamblu, în ea se găsesc multe hadithuri respinse, iar Allah este Cel al cărui ajutor îl cerem."*

Ea a fost socotită a șasea culegere datorită numeroaselor relatări în plus față de cele cinci. Unii au socotit Al-Muwaṭṭaʾ a șasea, datorită lanțurilor sale mai scurte, iar alții au socotit că a șasea este Sunan al-Dārimī.

Una dintre cele mai bune ediții este cea îngrijită de șeicul Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī, în care el a numerotat hadithurile până la 4341. Ea are 37 de cărți. În observațiile sale de la sfârșitul Sunan-ului, Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī a arătat că numărul hadithurilor în plus față de cele cinci culegeri este 1339.

În Sunan Ibn Mājah se găsesc cinci hadithuri cu lanțuri de trei transmițători, toate prin Jubārah ibn al-Mughallis, de la Kathīr ibn Sulaym, de la Anas — Allah să fie mulțumit de el. Trei sunt în Cartea alimentelor, numerele 3356, 3357 și 3310, unul în Cartea renunțării la cele lumești, numărul 4292, și unul în Cartea medicinei, numărul 3479. Jubārah și Kathīr sunt transmițători ai căror hadithuri sunt citate, dintre autorii celor șase culegeri, numai de Ibn Mājah. În Taqrīb al-Tahdhīb, al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar i-a descris pe amândoi ca fiind slabi. Aceste cinci hadithuri sunt dintre relatările pe care Sunan Ibn Mājah le are în plus față de celelalte cinci culegeri.

Șeicul Aḥmad ibn Abī Bakr al-Būṣīrī al-Miṣrī, decedat în 840 H, a alcătuit Miṣbāḥ al-zujājah fī zawā'id Ibn Mājah. În unele ediții, cartea cuprinde 1552 de hadithuri.

Cercetarea textelor și a transmițătorilor

Cele șase culegeri s-au bucurat de atenția învățaților și în privința începuturilor de hadith și a transmițătorilor. Cea mai bună lucrare despre începuturile relatărilor lor este Tuḥfat al-ashrāf bi-maʿrifat al-aṭrāf, de Abū al-Ḥajjāj al-Mizzī. El a ordonat-o după numele companionilor — Allah să fie mulțumit de ei —, iar sub fiecare companion a așezat, în ordine, numele urmașilor care au relatat de la el. Apoi a amintit lanțurile de transmitere de la imamii celor șase culegeri până la acei urmași. În privința lanțurilor de transmitere, această carte măreață este ca un alt set de copii ale celor șase culegeri.

Cea mai bună lucrare despre transmițătorii lor — de fapt, și despre transmițătorii altor scrieri ale autorilor celor șase culegeri — este Tahdhīb al-kamāl fī asmāʾ al-rijāl, tot de Abū al-Ḥajjāj al-Mizzī. Ea cuprinde numele transmițătorilor din cele șase culegeri și din alte opere ale autorilor lor, precum transmițătorii din Al-Adab al-mufrad, Juzʾ al-qirāʾah khalf al-imām, Khalq afʿāl al-ʿibād ale lui al-Bukhārī și altele. Lucrarea care se limitează la transmițătorii celor șase culegeri este Al-Kāshif, de al-Dhahabī.

În biografia fiecărui transmițător, al-Ḥāfiẓ Abū al-Ḥajjāj al-Mizzī a avut grijă să-i amintească șeicii și discipolii, așezați alfabetic. Apoi a prezentat aprecierile critice și mărturiile de încredere referitoare la persoana respectivă. A încheiat biografia indicând imamii celor șase culegeri care i-au inclus hadithurile în cărțile lor și a pus la începutul fiecărei biografii semnele care îi desemnează.

Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar a prescurtat această carte în Tahdhīb al-Tahdhīb. În fiecare biografie a amintit o parte dintre șeicii și discipolii transmițătorului și cele relatate de al-Mizzī despre el, apoi a adăugat alte informații, începând cu expresia *„Eu spun”*.

Când cercetătorul citește în Tahdhīb al-Tahdhīb biografia unui transmițător și diferitele aprecieri critice ori mărturii de încredere, se întreabă: la ce concluzie a ajuns al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar despre acel transmițător? Răspunsul îl găsește în Taqrīb al-Tahdhīb, în care Ibn Ḥajar spune despre el că este thiqah, ṣadūq, slab ori altceva. Al-Dhahabī a prescurtat și el Tahdhīb al-kamāl de al-Mizzī, în Tadhhīb Tahdhīb al-kamāl, iar al-Khazrajī a prescurtat-o în Khulāṣat Tadhhīb Tahdhīb al-kamāl.

Deosebirea dintre Taqrīb și Khulāṣah este că, în Taqrīb, Ibn Ḥajar își prezintă propria apreciere despre transmițător și îi indică generația. Al-Khazrajī, în Khulāṣah, amintește o parte dintre șeicii și discipolii acestuia și câteva dintre aprecierile critice ori mărturiile de încredere. La companioni, el indică numărul hadithurilor din cele șase culegeri, câte sunt comune lui al-Bukhārī și Muslim și câte a relatat fiecare dintre cei doi fără celălalt.

În Tahdhīb al-kamāl de al-Mizzī și în lucrările derivate din ea apar și transmițători care nu au relatări la autorii celor șase culegeri. Ei au fost amintiți pentru a fi deosebiți de alți transmițători, menționați înaintea lor, care au relatări în aceste culegeri. Semnul lor, pus la începutul biografiei, este cuvântul *„tamyīz” — „deosebire”*.

De pildă, sub numele Kathīr ibn Abī Kathīr apar cinci transmițători. Relatări ale primului au fost incluse de Abū Dāwūd, al-Tirmidhī și al-Nasāʾī, precum și de Ibn Mājah în comentariul coranic. Relatări ale celui de-al doilea au fost incluse de al-Bukhārī în Al-Adab al-mufrad. Ceilalți trei nu au relatări în aceste lucrări și au fost amintiți doar pentru a-i deosebi de primii doi.

Abū Naṣr al-Kalābādhī a adunat transmițătorii din Ṣaḥīḥ al-Bukhārī într-o lucrare aparte, iar Abū Bakr ibn Manjawayh al-Aṣbahānī i-a adunat pe cei din Ṣaḥīḥ Muslim într-o lucrare aparte. Al-Ḥāfiẓ Abū al-Faḍl Muḥammad ibn Ṭāhir al-Maqdisī, cunoscut ca Ibn al-Qaysarānī, a reunit cele două lucrări în Al-Jamʿ bayna rijāl al-ṣaḥīḥayn. Toate acestea sunt tipărite. Cartea lui Ibn al-Qaysarānī este scurtă. Atunci când prezintă biografiile aflate

sub un singur nume, de pildă Aḥmad, îi amintește mai întâi pe cei numiți Aḥmad care se găsesc atât la al-Bukhārī, cât și la Muslim, apoi pe cei aflați numai la al-Bukhārī și apoi pe cei aflați numai la Muslim. Unul dintre foloasele ei este că, dacă transmițătorul are puține relatări, indică locurile acestora în cele două Ṣaḥīḥ-uri ori într-unul dintre ele, menționând cartea în care apare hadithul.

Șeicul Yaḥyā ibn Abī Bakr al-ʿĀmirī al-Yamanī a alcătuit și el o carte despre companionii care au relatări în cele două Ṣaḥīḥ-uri ori într-unul dintre ele. A numit-o Al-Riyāḍ al-mustaṭābah fī jumlat man rawā fī al-ṣaḥīḥayn min al-ṣaḥābah. Este o carte foarte folositoare.

Se cuvine să amintim aici că al-Ḥāfiẓ al-Dhahabī are o carte numită Mīzān al-iʿtidāl fī naqd al-rijāl, care cuprinde biografii ale unor transmițători menționați în Tahdhīb al-kamāl și în lucrările derivate, precum și ale altora. Ea îi amintește și pe unii transmițători demni de încredere, nu pentru a-i critica, ci pentru a-i apăra, precum ʿAlī ibn al-Madīnī și ʿAbd al-Raḥmān ibn Abī Ḥātim.

Al-Ḥāfiẓ Ibn Ḥajar are o carte întinsă numită Lisān al-mīzān, întemeiată pe Mīzān-ul lui al-Dhahabī și însoțită de multe adaosuri. El s-a limitat la biografiile celor care nu sunt amintiți în Tahdhīb al-kamāl și în lucrările derivate. Ea completează, așadar, transmițătorii autorilor celor șase culegeri cu numele altor transmițători.

Abū al-Saʿādāt Ibn al-Athīr a adunat textele celor șase culegeri — a șasea fiind, în acest caz, Al-Muwaṭṭaʾ — în Jāmiʿ al-uṣūl, lucrare tipărită și răspândită. Prin aceasta, a prelucrat cartea lui Razīn al-ʿAbdarī, Al-Tajrīd li-l-ṣiḥāḥ wa-l-sunan. La fiecare hadith, el indică prin semne cine dintre cei șase imami l-a inclus. Lucrarea conține și hadithuri în plus față de cele șase culegeri, adaosuri provenite de la Razīn; semnul lor în Jāmiʿ al-uṣūl este absența, în fața lor, a semnelor care indică sursele.

Ibn al-Athīr a împărțit Jāmiʿ al-uṣūl în cărți așezate alfabetic, menționând în fiecare dintre ele tot ceea ce ține de subiectul său.

Dacă cercetătorul dorește să găsească un hadith în cele șase culegeri și îi cunoaște textul, îl poate căuta în cartea

corespunzătoare temei sale. De pildă, dacă hadithul se referă la credință, îl caută în Cartea credinței din cele două Ṣaḥīḥ-uri și din Sunan-uri. Dacă știe numele companionului care l-a relatat, poate consulta Tuḥfat al-ashrāf de al-Ḥāfiẓ al-Mizzī, care indică locurile hadithului în cele șase culegeri. Mai poate consulta Dhakhāʾir al-mawārīth fī al-dalālah ʿalā mawāḍiʿ al-ḥadīth, de șeicul ʿAbd al-Ghanī al-Nābulusī: acesta indică începutul hadithului, autorii celor șase culegeri care l-au inclus, precum și pe imamul Mālik în Al-Muwaṭṭaʾ, menționând și șeicul de la care autorul l-a primit.

Locul unui hadith în cele șase culegeri poate fi găsit și prin cunoașterea unor cuvinte din textul său. Pentru aceasta se consultă Al-Muʿjam al-mufahras li-alfāẓ al-ḥadīth al-nabawī, alcătuit pe baza celor șase culegeri, a lucrării Al-Muwaṭṭaʾ, a Sunan-ului lui al-Dārimī și a Musnad-ului imamului Aḥmad. Se caută un cuvânt; dacă hadithul este în aceste cărți, indicele îi arată locul prin numele cărții și numărul capitolului. Excepție fac Ṣaḥīḥ Muslim și Al-Muwaṭṭaʾ al imamului Mālik, pentru care se dau numele cărții și numărul hadithului în ea, precum și Musnad-ul imamului Aḥmad, pentru care se indică volumul și pagina din ediția în șase volume.

În încheiere, Îi cer lui Allah, Atotputernicul și Mărețul, să ne îndrume pe toți spre ceea ce Îl mulțumește și să ne ajute să dobândim cunoașterea folositoare și să o punem în practică. El, Preaslăvitul și Preaînaltul, este Darnic și Generos.
Binecuvântările, pacea și binecuvântarea lui Allah fie asupra robului și Trimisului Său Muḥammad, asupra familiei și a tuturor companionilor săi.

Glosar

Hadith حديث

Relatare transmisă despre Profet, cu textul și lanțul ei de transmitere.

Isnād إسناد

Lanțul de transmițători prin care este relatat un hadith.

Matn متن

Textul relatării, deosebit de lanțul prin care este transmis.

Muttafaqun ʿalayh متفق عليه

În uzul obișnuit, hadith inclus de al-Bukhārī și Muslim. În Muntaqā al-akhbār, al-Majd Ibn Taymiyyah îi include prin această expresie și pe Aḥmad, alături de cei doi.

Ṣaḥīḥ صحيح

Autentic. Lucrarea prezintă șapte trepte ale hadithurilor autentice, în raport cu cele două Ṣaḥīḥ-uri și condițiile lor.

Ḥasan حسن

Bun: una dintre treptele prin care este apreciat un hadith.

Ḍaʿīf ضعيف

Slab: apreciere folosită atât pentru o relatare, cât și pentru un transmițător.

Thiqah ثقة

Transmițător demn de încredere.

Ṣadūq صدوق

Transmițător apreciat ca sincer în relatare.

Shawāhid شواهد

Relatări care susțin un alt hadith; autorul arată un exemplu în discuția despre Jāmiʿ al-Tirmidhī.

Gharīb غريب

Relatare singulară pe o anumită cale de transmitere; termen folosit de al-Tirmidhī în exemplul amintit în text.

Aṭrāf أطراف

Începuturi sau fragmente care identifică hadithurile; lucrările de acest fel ajută la găsirea locurilor și a lanțurilor lor de transmitere.

Lanț cu trei transmițători ثلاثي

Lanț în care între autorul culegerii și Profet se află trei transmițători.

Lanț cu patru transmițători رباعي

Lanț în care între autorul culegerii și Profet se află patru transmițători.

Tamyīz تمييز

Semn folosit la biografia unui transmițător pentru a-l deosebi de o altă persoană cu același nume.

Bibliografie

1. Muḥammad ibn Ismāʿīl al-Bukhārī. Ṣaḥīḥ al-Bukhārī.

2. Muslim ibn al-Ḥajjāj al-Naysābūrī. Ṣaḥīḥ Muslim.

3. Sulaymān ibn al-Ashʿath Abū Dāwūd al-Sijistānī. Sunan Abī Dāwūd.

4. Aḥmad ibn Shuʿayb al-Nasāʾī. Al-Sunan al-ṣughrā (Al-Mujtabā); Al-Sunan al-kubrā.

5. Muḥammad ibn ʿĪsā al-Tirmidhī. Al-Jāmiʿ (Sunan al-Tirmidhī).

6. Muḥammad ibn Yazīd Ibn Mājah al-Qazwīnī. Sunan Ibn Mājah.

7. Aḥmad ibn Ḥanbal. Al-Musnad.

8. Mālik. Al-Muwaṭṭaʾ.

9. Al-Dārimī. Al-Sunan.

10. Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī. Al-Luʾluʾ wa-l-marjān fīmā ittafaqa ʿalayhi al-shaykhān.

11. Al-Majd Ibn Taymiyyah. Muntaqā al-akhbār.

12. Al-Shawkānī. Nayl al-awṭār.

13. Ibn Ḥajar al-ʿAsqalānī. Fatḥ al-Bārī. Sunt discutate și ediția Salafiyyah și numerotarea lui Muḥammad Fuʾād ʿAbd al-Bāqī.

14. Kashf al-ẓunūn, 1/363.

15. ʿAbd al-Muḥsin al-ʿAbbād. Al-Fawāʾid al-muntaqāh min Fatḥ al-Bārī wa-kutub ukhrā, observații le 226–284.

16. Al-Ḥākim. Al-Mustadrak.

17. Riḍwān Muḥammad Riḍwān. Fahāris al-Bukhārī.

18. Ibn Ḥajar. Tahdhīb al-Tahdhīb.

19. Abū Sulaymān al-Khaṭṭābī. Maʿālim al-sunan.

20. Abū al-Ṭayyib Shams al-Ḥaqq al-ʿAẓīmābādī. ʿAwn al-maʿbūd.

21. ʿAbd al-Raḥmān al-Mubārakfūrī. Tuḥfat al-aḥwadhī.

22. Al-Albānī. Al-Silsilah al-ṣaḥīḥah, 957.

23. Aḥmad ibn Abī Bakr al-Būṣīrī. Miṣbāḥ al-zujājah fī zawāʾid Ibn Mājah.

24. Abū al-Ḥajjāj al-Mizzī. Tuḥfat al-ashrāf bi-maʿrifat al-aṭrāf.

25. Abū al-Ḥajjāj al-Mizzī. Tahdhīb al-kamāl fī asmāʾ al-rijāl.

26. Al-Dhahabī. Al-Kāshif.

27. Ibn Ḥajar. Taqrīb al-Tahdhīb.

28. Al-Dhahabī. Tadhhīb Tahdhīb al-kamāl.

29. Al-Khazrajī. Khulāṣat Tadhhīb Tahdhīb al-kamāl.

30. Muḥammad ibn Ṭāhir al-Maqdisī (Ibn al-Qaysarānī). Al-Jamʿ bayna rijāl al-ṣaḥīḥayn.

31. Yaḥyā ibn Abī Bakr al-ʿĀmirī al-Yamanī. Al-Riyāḍ al-mustaṭābah fī jumlat man rawā fī al-ṣaḥīḥayn min al-ṣaḥābah.

32. Al-Dhahabī. Mīzān al-iʿtidāl fī naqd al-rijāl.

33. Ibn Ḥajar. Lisān al-mīzān.

34. Abū al-Saʿādāt Ibn al-Athīr. Jāmiʿ al-uṣūl.

35. Razīn al-ʿAbdarī. Al-Tajrīd li-l-ṣiḥāḥ wa-l-sunan.

36. ʿAbd al-Ghanī al-Nābulusī. Dhakhāʾir al-mawārīth fī al-dalālah ʿalā mawāḍiʿ al-ḥadīth.

37. Al-Muʿjam al-mufahras li-alfāẓ al-ḥadīth al-nabawī.

Indice

Abū Dāwūd 2, 11, 20
al-Bukhārī 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 19, 20, 21
al-Dhahabī 19, 20, 21
al-Mizzī 19, 20, 22
al-Nasāʾī 1, 2, 13, 14, 20
al-Tirmidhī 1, 2, 15, 16, 20
autenticitate 3, 9
Ibn Ḥajar 6, 7, 9, 17, 19, 20, 21
Ibn Mājah 1, 2, 17, 18, 20
indici 9, 10, 14
lanțuri de transmitere 5, 8, 10, 12
Muslim 1, 2, 3, 4, 5, 9, 10, 20, 21, 22
numerotarea 7
tamyīz 20
Taqrīb al-Tahdhīb 17, 20
transmițători 8, 10, 14, 15, 17, 20, 21
Tuḥfat al-ashrāf 14, 19, 22

Cules cu Libertinus Serif și Amiri. Institutul Tawhid.

STUDIUL SUNNEI

Un ghid pentru studiul hadithului

Cele șase culegeri, metodele și instrumentele cercetării.

Cum găsim o relatare? Cum folosim comentariile și lucrările despre transmițători? O introducere practică în ordonarea hadithurilor, treptele autenticității și folosirea principalelor cărți de referință.

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro